

To: [5.1.2e] [5.1.2e] [5.1.2e] @rivm.nl]; [5.1.2e] [5.1.2e] [5.1.2e] @rivm.nl]
From: [5.1.2e] [5.1.2e] [5.1.2e]
Sent: Tue 2/16/2021 12:33:48 PM
Subject: RE: Nogmaals graag je reactie op een paar vragen uit Bonaire
Received: Tue 2/16/2021 12:33:48 PM

Prima om het er over te hebben. Er zijn gewoon meer partijen die zich er tegenaan bemoeien, en er is de dreiging van meerdere varianten. De incidenties zijn aanzienlijk hoger en de economische druk neemt toe. Kortom, de situatie is complexer dan toen met een veel grotere invloed van andere actoren dan alleen wij. Er is niet één autoriteit met lokale kennis, maar er zijn er meerdere die het met elkaar moeten zien te rooien. Uiteindelijk besluit op de CAS de lokale politiek, maar hier en op de BES is de invloed van BZ erg groot, en dat is een moeilijk te bespelen partij.

Dus ik betwijfel of we de wereld weer eenvoudig en begrijpelijk kunnen maken; laten we morgen verder zien.

Groeten,

[5.1.2e]

From: [5.1.2e] [5.1.2e] <[5.1.2e]@rivm.nl>
Sent: dinsdag 16 februari 2021 09:49
To: [5.1.2e] [5.1.2e] [5.1.2e] [5.1.2e] <[5.1.2e]@rivm.nl>; [5.1.2e] [5.1.2e] <[5.1.2e]@rivm.nl>
Subject: FW: Nogmaals graag je reactie op een paar vragen uit Bonaire

Hebben wij deze week tijd om hier over te praten
 Ik ben namelijk het spoor bijster aan het raken

Waarom lukt het een jaar gelden omreisbeperkingen in te stellen, tot reisbubbels te komen en interinsulaire afspraken te komen en is het nu ineens moeizaam

Wat is er gaan schuiven?

Ergens wil je een autoriteit die met lokale kennis hierin kan adviseren besluiten

[5.1.2e]

Van: [5.1.2e] [5.1.2e] [5.1.2e] [5.1.2e] <[5.1.2e]@rivm.nl>
Verzonden: maandag 15 februari 2021 18:15
Aan: [5.1.5] [5.1.2e] @bonairegov.com>
CC: [5.1.2e] [5.1.2e] <[5.1.2e]@rivm.nl>; [5.1.2e] [5.1.2e] <[5.1.2e]@rivm.nl>
Onderwerp: RE: Nogmaals graag je reactie op een paar vragen uit Bonaire

Hoi [5.1.2e]

Ik ben het weekend even buiten beeld gebleven, en heb ook niet naar mijn mail gekeken. Die gaat eeuwig door lijkt het.

Er spelen voor Bonaire 2 discussies door elkaar die ieder voor zich een andere oplossing vragen:

De mogelijkheid voor Amerikanen om in te reizen waarbij de antigeentest na aankomst wordt gedaan indien dat in de VS niet 4 uur voor vertrek kan worden geregeld. Complex is dat ENL vindt dat er helemaal niet gereisd moet worden (vandaar ook deze wel heel moeilijke eis) terwijl een aantal zakenlieden en mogelijk ook de politiek op het eiland vinden dat het eiland economisch kapot gaat indien er te weinig of geen toeristen meer komen met alle ellende van dien. Daar voor wil je of op Curaçao of op Bonaire kunnen testen met een antigeen of bv LAMP test. De tweede discussie is de mogelijkheid voor Bonairianen om laagdrempelig, dwz zonder testen korte trips (max 1 overnachting) naar Curaçao te kunnen maken. Een oplossingsrichting zou zijn Curaçao een veilig land te maken. Dat hebben wij als RIVM al geadviseerd, maar is volgens VWS door jullie afgewezen. Voor mij kan dat momenteel. Voorwaarde is inderdaad een niet te snel oplopende incidentie op Curaçao en voor zover jullie die zelf nog niet hebben een afwezigheid of lage incidentie van de Engelse variant. Voor wat betreft dat laatste moeten we de surveillancedata afwachten, maar als er eenmaal lokale transmissie is zal hij hoe dan ook epidemiologisch gezien gaan overheersen.

Ik vind die korte trips wel ok en voorlopig een aanvaardbaar risico mits beperkt tot professioneel en strikt noodzakelijk familieverkeer. Ik denk dat de handhaving daarvan op een eiland waar iedereen elkaar kent problematisch zal zijn. Ik heb daar beperkt vertrouwen in. Verder reizen moet wachten tot de mensen gevaccineerd zijn. Het beperken van reizen tot mensen die gevaccineerd zijn ligt politiek moeilijk (vaccinatiedr(w)ang). Curaçao zou tzt wel zo'n eis kunnen stellen. Wettelijk zijn er nog wel wat hobbels te nemen. In ENL is het bepalen van

uitzonderingen wettelijk ex WPG bij de minister weggelegd, terwijl jullie voorstel is om de beslissing bij de gezaghebber te laten. Dat laatste kan zoals hierboven geschetst problematisch zijn. Kortom, ik zie toch nog wel wat hobbels op de weg. Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e | 5.1.2e | 5.1.2e | 5.1.2e | 5.1.2e
 5.1.2e | IHR Nederlands-Caribische regio

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding (LCI)
 Antonie van Leeuwenhoeklaan 9 | 3721 MA | Bilthoven
 Postbus 1 | 3720 BA | Bilthoven

030 5.1.2e | Mob. +316 5.1.2e | Kamer 5.1.2e
 5.1.2e | @rivm.nl | www.rivm.nl

From: 5.1.5 <5.1.2e@bonairegov.com>

Sent: vrijdag 12 februari 2021 12:31

To: 5.1.2e | 5.1.2e | 5.1.2e | 5.1.2e <5.1.2e@rivm.nl>

Subject: Nogmaals graag je reactie op een paar vragen uit Bonaire

Dag 5.1.2e

De situatie op de eilanden kunnen we zoals gezegd niet 1 op 1 vergelijken met die in Nederland. Naast de al benoemde verschillen bedacht ik me nog een belangrijk verschil, namelijk; de quarantaine is hier beter geregeld. Er is hier een centrale locatie voor aangewezen, met controle. Als mensen dat niet zelf kunnen betalen kan de overheid dit faciliteren. Zo krijgen mensen de mogelijkheid zich bv van hun gezinsleden te isoleren als dat thuis niet praktisch mogelijk is.

- Ik zou graag jullie mening nogmaals willen vragen

Het short stay beleid dat wij graag zien vanuit Curaçao blijkt juridisch lastig te implementeren, ook met de voorwaarden zoals die 50/100.000 die we redelijk vinden en waarvan jij aangaf je daarin te kunnen vinden. Dat heeft te maken met dan benodigde wijzigingen in de wet. Men gaat daar nu naar kijken.

Mocht dat idd niet kunnen, dan ontstaat de voor Bonaire onwenselijke situatie dat personenverkeer tussen vanuit Cur en Bon voor veel mensen onmogelijk/onbetaalbaar wordt. Er zijn de laatste jaren veel mensen uit Curaçao op Bonaire komen wonen. Een beetje zoals er veel Vlamingen (Belgen) in Zeeuws Vlaanderen zijn komen wonen de laatste jaren en er een levendige woon-werkverkeer uitwisseling is. Die is er ook altijd gebleven tijdens de corona epidemie, zij het soms met bepaalde voorzorgsmaatregelen en voorwaarden.

- Het is en blijft in onze ogen belangrijk om mensen die vanwege werk of noodzakelijk familiebezoek vanuit Cur. willen komen dit mogelijk te maken.

Het enige alternatief lijkt nu; de short stay mogelijkheid, zoals die nu is ingesteld, te laten vallen en Curaçao als 'veilig land' aan te wijzen. Met daaraan gekoppeld heldere voorwaarden. Als niet aan die voorwaarden voldaan wordt, vervalt Curaçao weer als veilig land voor Bonaire en moet iedereen die we nu met de short stay laten reizen, een negatieve PCR test kunnen leveren.

NB voor alle andere reizigers gelden natuurlijk de gewone inreis-eisen, afhankelijk van de risico-inschaling van het land van afreizen, zoals die ook in Nederland gelden (PCR en sneltest)

De incidenties tussen de eilanden kunnen inderdaad behoorlijk verschillen, zoals je aangaf. Daar wordt rekening mee gehouden evenals met eventuele opkomst van VOC op Curaçao waarbij we die op Bonaire nog niet lijken te hebben.

We willen deze mogelijkheid onderzoeken, daarmee een balans vinden tussen enerzijds rekening houden met de risico's wat betreft covid en de beperkingen in de ziekenhuiszorg, anderzijds met andere aspecten van gezondheid die van belang zijn. In feite de andere spinnenweb-hoeken van het positieve gezondheidsmodel van Machteld Huber. Daarbij kijkend naar wat zo veilig mogelijk *wel* kan. In Nederland blijkt inmiddels dat over deze andere aspecten van gezondheid toenemende zorgen zijn. Die zijn hier nog niet (behalve toenemende armoede) en dat willen we zo houden.

Zie bijgevoegd documentje

Groeten,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@rivm.nl>

Verzonden: donderdag 11 februari 2021 09:01

Aan: Arts Infectieziekten <5.1.2e@bonairegov.com>

CC: 5.1.2e <5.1.2e@bonairegov.com>; 5.1.2e <5.1.2e@rivm.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@rivm.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@rivm.nl>

<5.1.2e@rivm.nl>

Onderwerp: RE: graag je reactie op een paar vragen uit Bonaire

Hoi 5.1.2e

Je had inderdaad goed aangevoeld dat ik de situatie wel serieus inschat. Ik kan het lastig beoordelen vanuit het verre Nederland, maar neig ertoe het met jullie eens te zijn dat bestrijding binnen een relatief kleine populatie als Bonaire wellicht eenvoudiger is dan de grootschalige activiteiten zoals in Nederland. Anderszins ben ik bezorgd over jullie eigen testcapaciteit op het eiland en je afhankelijkheid in deze van Curaçao als het echt spannend wordt en over jullie beperkte klinische capaciteit. Deze laatste kraakt al wel heel snel.

Ik ben van mening dat professioneel verkeer gewoon doorgang moet kunnen vinden (medisch, juridisch, onderwijs, e.d.). Familie- en recreatief verkeer zou ik ontmoedigen totdat over een paar maanden de vaccinatiegraad voldoende hoog is. Mensen moeten wel terug kunnen, maar liever even niet meer weg tenzij voor een begrafenis in de eerste of tweede graad of zo. Testen met antigeentesten is voor mensen van Bonaire zinloos bij de huidige lage incidenties, behoudens bij frequente reizigers. Bij vertrek zijn ze negatief, en bij terugkeer valt het bij dergelijke korte trips nog binnen de kortste incubatietijd. Als de incidentie op Curaçao hoger is of als een van de varianten daar gaat overheersen terwijl dat op Bonaire niet zo is dan is testen van mensen die van Curaçao komen in jullie perspectief wel zinvol.

Je zou er vaste voorwaarden aankunnen verbinden, maar het gaat daarbij vooral over het verschil in incidentie tussen de eilanden. Ik zou week-gemiddelden pakken en dan voor een lage incidentie gaan bv 50/100.000/week of minder.

Een steekproef onder mensen zonder klachten lijkt me geen zinvolle interventie. Je wil daar je PCR's niet aan verspillen en de opbrengst van antigeentesten schat ik laag in bij dergelijke groepen met een lage voorafkans. Ik zou er bij de populatie en bij de huisartsen op aandringen (zich) laagdrempelig te (laten) testen. Dat moet in jullie kleine populatie met jullie ter beschikking staande middelen te doen zijn.

Sequencing is geen probleem, ook als de aantallen laag zijn mag je insturen, alleen liever niet meer dan 1 per cluster, maar dan wel met een lage CT-waarde. Er is geen minimum van 10 monsters, maar eerder een maximum per week dat we vanwege de gewenste gevoeligheid hebben verhoogd voor onder meer Aruba.

Het denken over (quarantaine) beleid bij mensen met een vaccinatie is nog in ontwikkeling. Er is nog onvoldoende bekend over de effectiviteit van de verschillende vaccins voor de verschillende virusvarianten. Dus ik zou daar voor nu nog geen consequenties aan willen verbinden zeker ook omdat een aantal vaccins maar vrij partieel of in het geval van het Astra-zenica vaccin nauwelijks bescherming bieden. Er wordt over dus nagedacht, maar zowel wetenschappelijk als politiek ligt e.e.a. complex.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e | 5.1.2e | 5.1.2e | 5.1.2e | 5.1.2e
 5.1.2e netwerk IHR Nederlands-Caribische regio

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding (LCI)
 Antonie van Leeuwenhoeklaan 9 | 3721 MA | Bilthoven
 Postbus 1 | 3720 BA | Bilthoven

☎ 030 5.1.2e | Mob. +316 5.1.2e | Kamer 5.1.2e
 📧 5.1.2e | [@rivm.nl](mailto:5.1.2e@rivm.nl) | www.rivm.nl

From: 5.1.5 <5.1.2e@bonairegov.com>
Sent: donderdag 11 februari 2021 12:09
To: 5.1.2e | 5.1.2e | 5.1.2e | 5.1.2e <5.1.2e@rivm.nl>
Cc: 5.1.2e | 5.1.2e <5.1.2e@bonairegov.com>
Subject: graag je reactie op een paar vragen uit Bonaire

Goedemorgen 5.1.2e

Ik wil je graag een paar zaken voorleggen:

1. Ten eerste de gang van zaken zoals die nu is bij ons op Bonaire.

We voelden dinsdag dat jullie/jij toch niet publiekelijk achter ons beluit kunnen staan dat we mensen die (max) 1 nacht heen-en-weer reizen tussen Curaçao en Bonaire, toestaan dit zonder PCR test te doen. Het is praktisch eenvoudiger om wel een negatieve PCR te vragen, maar wij geloven werkelijk dat dit in de huidige situatie geen onverantwoorde keuze is en waarbij een afweging is gemaakt met ook oog voor welzijn. Degenen die hier gebruik van maken zijn vooral familiebezoekers en vanwege zaken/werk. Als arts M&G kijken we naar meer dan alleen infectieziekten/covid-19, gezondheid is meer dan alleen geen covid-19 krijgen, we hebben in Nederland pijnlijk geleerd hoe dat disproportioneel kan worden, in de eerste golf, en nog steeds.

- Het lijkt ons goed om er wel concrete, meetbare voorwaarden aan te verbinden. Bv dat de incidentie onder een bepaalde grens is. Bv onder de 50/100.000/week of 100/100.000/week of een paar weekgemiddelden samenpakken. Wat vind jij/jullie?

2. Ten tweede zou ik een steekproef willen doen, om te kijken of daar, onder de radar, cases uit voortkomen die wij nu missen vanwege mogelijke lage testbereidheid. De uitkomst hiervan kan beleid al dan niet verder onderbouwen. Omdat er nu voldoende testcapaciteit is, is dat geen belemmering meer. Met zo'n kleine populatie is het onvoldoende om - over een korte periode- naar aantallen ziekenhuisopnamen/sterfte te kijken, omdat dit enorm fluctueren kan.

- Hoeveel testen zijn dan minimaal nodig om zinnige conclusies te trekken? En hoe zullen we de steekproefpopulatie selecteren? Ik heb geïnformeerd naar risico-wijken of - groepen, risico wijken zijn hier niet zo duidelijk als in Nederland. Er is in de zomer, voordat hier de eerste piek was ook over nagedacht, dat plan ligt nog ergens en ga ik opvragen (jongeren?)

Horeca medewerkers? Ongedocumenteerden? Gezinnen? Binnenkomende reizigers uit Curaçao ?). Misschien kan Danytza hier ook iets over zeggen. Riolsurveillance zou ook interessant zijn, maar daarvoor hebben we vast niet de juiste know-how of tools op het eiland?

3. Wanneer wij een opvallend clustertje zien of meer dan gemiddelde verspreiding binnen een huishouden, willen we graag sequenzen. Vanwege de lage aantallen zullen dat geen 10 monsters kunnen zijn, maar minder. Omdat bovendien slechts 1 van de labs ct-waarden kan leveren, beperkt dat nog meer.

- Eerder begreep ik dat het nodig is om een minimum van ca 10 monsters in te sturen. Is dat idd zo of kunnen het er ook minder zijn?

Tenslotte deze vraag, die wij kregen, die willen we graag inbrengen in ons wekelijks vrijdag overleg :

4. Steeds meer mensen wereldwijd raken volledig gevaccineerd. Er is een aantal landen dat deze reizigers binnen (gaat) laten zonder verplichte test of quarantaine, soms onder bepaalde voorwaarden. Het is de vraag hoe safe dat is gezien opkomende nieuwe varianten met soms minder vaccin-gevoeligheid. Wel lijkt het erop dat gevaccineerde mensen minder ernstig ziek worden in zulke gevallen. Ook is voor zover ik weet niet duidelijk in hoeverre gevaccineerde mensen bijdragen aan transmissie.

- Hoe staat Nederland tegenover opheffing test- of Q verplichting voor gevaccineerde reizigers? Word daar (al) over gesproken?

Groeten en een fijne dag toegewenst,

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e infectieziektebestrijding

Email: 5.1.2e @bonaigov.nl

Tel: 5.1.2e

Werkzaam op 5.1.2e

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is verzonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. Het RIVM aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.
www.rivm.nl De zorg voor morgen begint vandaag

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. RIVM accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

www.rivm.nl/en Committed to health and sustainability
